

**INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA NA REALIZACIJI
PRIORITETNIH PROJEKATA
IZ OBLASTI POLJOPRIVREDE**

- Januar – Jun 2025. godine -

Podgorica, jul 2025. godine

NAZIV/CILJ PROJEKTA	Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD III 2021-2027 (IPARD III)
OPIS PROJEKTA	Kroz sprovođenje IPARD III programa crnogorskim poljoprivrednicima je dostupno ukupno 81.975.947 eura bespovratnih sredstava, od čega EU sredstva čine 63.000.000 eura (62% više u odnosu na prethodni IPARD II program), a nacionalno kofinansiranje iznosi 18.975.947 eura. Uz doprinos korisnika, sprovođenjem IPARD III programa stvoreni su uslovi da se potencijalno investira oko 128 miliona eura u crnogorsku poljoprivredu. Finansijska podrška sastoji se od 75% sredstava obezbijeđenih kroz Instrument pretpristupne pomoći za ruralni razvoj Evropske unije (IPARD), shodno Finansijskom sporazumu za IPARD III 2021-2027 i 25% nacionalnih sredstava obezbijeđenih iz budžeta Vlade Crne Gore. Cilj IPARD III programa je restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednog i prerađivačkog sektora, u svrhu stvaranja konkurentnih poljoprivrednih gazdinstava i prerađivačkog sektora, koji će biti spremni za ulazak u EU i korišćenje fondova EU. Cilj predmetnog Programa je da pripremi crnogorske poljoprivrednike za ulazak u EU, na način što će sredstva iz IPA III – oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja iskoristiti u što većoj mjeri, a što će za posledicu imati unapređenje kvaliteta proizvoda, povećanje obima proizvodnje, veću konkurentnost i dostizanje EU standarda bezbjednosti hrane u primarnom i prerađivačkom sektoru. Ovim Programom finansiraju se investicije u modernizaciju poljoprivrednih gazdinstava, unapređenje postojećih i izgradnju novih prerađivačkih kapaciteta, unapređenje ruralne infrastrukture u seoski turizam i zasnivanje i zastitu šuma.
TRENUTNI STATUS	U izvještajnom periodu intenzivno su sprovedene administrativne i terenske kontrole zahjete za podršku koji su pristigli u okviru prvih javnih poziva. U okviru Mjere 7 „Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja”, podmjera 7.1 "Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma", kroz IPARD III Program je objavljen Prvi javni poziv za dodjelu sredstava finansijske podrške. Prijem zahtjeva za dodjelu podrške trajao je od 21. marta do 23. maja 2024. godine. U okviru ovog javnog poziva podnijeto je 165 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost traženih investicija je 26.574.264,49 EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 17.066.900,71 EUR. U periodu od 1. januara 2025. godine do 30. juna 2025. godine ugovoreno je 77 aplikacija. Ukupna vrijednost prihvatljivih troškova investicije je 12.618.419,05 EUR (bez PDV), a odobrena podrška iznosi 8.288.385,05 EUR. U periodu od 1. januara 2025. godine do 30. juna 2025. godine odobrena su 3 zahtjeva za promjenu projekta. Kada su u pitanju objave poziva za ponude, u okviru navedene Mjere objavljeno je 214 poziva za dostavljanje ponuda, za ukupno 95 korisnika. Takođe, po navedenom pozivu u periodu od 1. januar do 30. juna, urađene su 123 analize ekonomske održivosti. U okviru Mjere 7 Prvi javni poziv - isplaćeno je 5 avansa ukupnog iznosa podrške 177.600,49 EUR, a iznos EU podrške je 133.200,36 EUR.

U okviru Mjere 7 „Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja”, podmjera 7.2 "Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu", kroz IPARD III Program je objavljen Prvi javni poziv za dodjelu sredstava finansijske podrške. Prijem zahtjeva za dodjelu podrške trajao je od 11. aprila do 11. juna 2024. godine.

U okviru ovog javnog poziva podnijeto je 19 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost traženih investicija je 437.144,25 EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 280.082,46 EUR.

U periodu od 1. januara 2025. godine do 30. juna 2025. godine ugovorene su 3 aplikacije. Ukupna vrijednost prihvatljivih troškova investicije je 56.928,52 EUR (bez PDV), a odobrena podrška iznosi 39.849,96 EUR.

Kada su u pitanju objave poziva za ponude, u okviru navedene mjere objavljen je 1 poziv za dostavljanje ponuda za jednog korisnika.

Takođe, po navedenom pozivu, u periodu od 1. januara do 30. juna urađeno je 10 analiza ekonomske održivosti.

U okviru Mjere 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“ kroz IPARD III program je 27.06.2024. godine objavljen Prvi javni poziv za dodjelu sredstava finansijske podrške. Prijem aplikacija trajao je do 27.09.2024. godine. U okviru ovog javnog poziva podnijeto je 57 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost traženih investicija je 46.867.425,34 EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 23.433.712,67 EUR.

U periodu od 1. januara 2025. godine do 30. juna 2025. godine ugovorena je 21 aplikacija. Ukupna vrijednost prihvatljivih troškova investicije je 17.659.779,87 EUR (bez PDV), a odobrena podrška iznosi 9.166.027,42 EUR.

Kada su u pitanju objave poziva za ponude, u okviru navedene Mjere objavljeno je 208 poziva za dostavljanje ponuda za ukupno 35 korisnika.

Takođe, po navedenom pozivu, u periodu 1. januar do 30. juna urađeno je 40 analiza ekonomske održivosti.

Jedan finalni zahtjev za isplatu iz Mjere 3, Prvi javni poziv je u procesu administrativne kontrole, sa zahtijevanim iznosom investicije bez PDV-a 104.130,15 EUR, i iznosom podrške 52.065,08 EUR.

Jedan fazni zahtjev za isplatu iz Mjere 3, Prvi javni poziv je odobren za plaćanje, sa iznosom investicije 1.670.260,00 EUR (bez PDV-a) i iznosom podrške 978.380,00 EUR.

Jedan avans iz Mjere 3, Prvi javni poziv je odobren za plaćanje sa iznosom podrške 368.336,35 EUR i iznosom EU podrške 276.252,26 EUR.

U okviru Mjere 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ kroz IPARD III program je 29.08.2024. godine objavljen Prvi javni poziv za dodjelu sredstava finansijske podrške. Prijem aplikacija je trajao do 29.11.2024. godine. U okviru ovog javnog poziva podnijeto je 695 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost traženih investicija je 69.829.426,22EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 48.708.587,74 EUR.

	U toku je administrativna kontrola zahtjeva. Obrađeno je 235 zahtjeva, od kojih je za 83 korisnika kompletna dokumentacija i ispunjavaju uslove (u fazi su provjere realnosti cijena i bodovanja). Kada je pitanju akreditacija novih IPARD III mjera, što se tiče Mjere 4 – „Agroekološko-klimatske mjere i mjere organske proizvodnje“, u dogovoru sa kolegama iz Evropske komisije, u izvještajnom periodu radilo se na pripremi prateće dokumentacije koja je neophodna za uspješnu akreditaciju. Glavni fokus je bio na finalizaciji kalkulacija/metodologije vezanih za nivo podrške poljoprivrednim proizvođačima, koji podliježu odobrenju od strane EK. Nakon usklađivanja kalkulacije/metodologije, pristupiće se izmjeni IPARD III programa, kako bi se integrisao u prethodno navedeni program, a istovremeno ažurirao i paket akreditacije. Nakon realizacije navedenih aktivnosti, biće ispunjeni uslovi za akreditaciju Mjere 4. Što se tiče Mjere 5 – „Realizacija lokalnih razvojnih strategija“, uz pomoć FAO-a, trenutno se implementira projekat s ciljem pripreme procedura za akreditaciju ove mjere, a istovremeno priprema i nacрте podzakonskih akata potrebnih za uspješnu implementaciju ove mjere. Prvi nacrti dokumenata očekuju se u septembru 2025. godine. Trenutno su izmjene Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju u procesu usvajanja u parlamentu. Nakon izmjena i dopuna riješit će se problemi nedostajućih propisa za registraciju LAG-ova. Trenutno je Ministarstvo finansija u procesu objavljivanja javnog poziva za angažovanje eksterne revizije za postupke akreditacije za Mjeru 6 – „Ruralna infrastruktura“. Očekuje se da će zvanično akreditacioni paket biti podnijen EK do kraja 2025. godine.
PLANIRANE AKTIVNOSTI U 2025. GODINI	Obrada i ugovaranje aplikacija iz Mjere 7, podmjera 7.1 Prvi Javni poziv, , Mjera 1, Prvi Javni poziv, kao i za Prvi javni poziv za Mjeru 3; Objave poziva za dostavljanje ponuda za sve ugovorene korisnike; Praćenje realizacije investicija kroz progress reporte; Rad sa revizorima za sve projekte koji budu predmet revizije i po svim mjerama; Rad sa Twinning ekspertima; Rad na procedurama za implementaciju IPARD III programa, usklađivanje procedura sa Okvirnim i Sektorskim sporazumima, kao i izmjenama IPARD III programa i unapređenje procedura; Rad na procedurama za Mjeru 5 „Leader“; Rad na procedurama za Mjeru 6 „Ruralna infrastruktura“; Info kampanje i priprema korisnika za apliciranje na pozive kroz IPARD III program; Priprema i objava novih javnih poziva kroz IPARD III program; Praćenje realizacije aktivnih ugovora kroz Izvještaj o napretku i različite izvještaje; Praćenje procedure nabavke i obrada podnijetih zahtjeva za isplatu.

OBAVEZE DRŽAVNIH ORGANA U 2025. GODINI	Aktivno učešće u procesu implementacije poziva, kroz blagovremeno izdavanje dokaza od strane nadležnih organa, a koji su neophodni za apliciranje; Rad na relevantnim pravnim aktima, kako bi se korisnicima omogućilo ispunjavanje uslova za apliciranje po javnim pozivima, prije svega se misli na dobijanje UT uslova; Formiranje garantnog fonda koji bi krajnjim korisnicima olakšao i ubrzao proces dobijanja kreditnih sredstava za predfinansiranje investicija; Obezbjedivanje adekvatnih radnih prostorija za Direktorat za plaćanja, kako bi se stvorili uslovi za nesmetan rad, u skladu sa zahtjevima EK i važećim akreditacionim kriterijuma koje propisuju regulative za IPARD III. Potreban je veći objekat - radni prostor, jer je kapacitet trenutnih prostorija Direktorata za plaćanja nedovoljan; Obezbjedivanje opreme, vozila i goriva kako bi se kontrole završavale blagovremeno; Pravovremeno dobijanje saglasnosti za zapošljavanje novih službenika, kako bi se obezbijedio dovoljan broj službenika koji rade na implementaciji postojećih akreditovanih mjera i akreditaciji novih mjera. Pravovremenim zapošljavanjem bi se smanjio rizik od kašnjenja i gubitka dostupnih EU sredstava; Nastavak procesa akreditacije za nove mjere: M4 „Agroekološko – klimatska i mjera organske poljoprivrede“, M5 „Realizacija lokalnih razvojnih strategija“ i M6 „Investicije u ruralnu javnu infrastrukturu“.
KONTAKT OSOBA	Marko Radonjić, generalni direktor Direktorata za plaćanja (e-mail: marko.radonjic@mpsv.gov.me, tel: 020-672-007)

NAZIV/CILJ PROJEKTA	Drugi projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrednog sektora u Crnoj Gori (MIDAS 2)
OPIS PROJEKTA	Ugovor za Drugi projekat Institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede MIDAS 2 je potpisan 8. marta 2018. godine između Ministarstva finansija i Svjetske banke. Implementator projekta je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Vrijednost projekta je 30 miliona EUR. Inicijalno, predviđeno je da projekat traje do 30. juna 2023. godine. Međutim, u decembru 2021. godine zvanično je zatraženo produženje trajanja projekta do 30. juna 2025. godine. U junu 2024. traženo je produženje trajanja projekta od 24 mjeseca, kako bi se osiguralo dovoljno vremena da se izgradi postrojenje za preradu nusproizvoda životinjskog porijekla i završe započete aktivnosti na uspostavljanju Nacionalne referentne fitosanitarne laboratorije i uspostavljanju regionalnih kancelarija Direktorata za plaćanja (Kuće poljoprivrede) u Beranama i Pljevljima. Međutim, uzimajući u obzir da se u međuvremenu dogovorila priprema novog projekta Svjetske banke za razvoj poljoprivrede i ribarstva u okviru kojeg će biti izgrađena ribarska

	luka i uspostavljene preostale dvije regionalne kancelarije Direktorata za plaćanja, a kako je zbog neizdavanja UT uslova za postrojenje, usporen ovaj proces, banka je predložila i da izgradnja postrojenja bude finansirana u okviru novog projekta. Priprema novog projekta, radnog naziva: „Projekat razvoja klimatski otpornog ribarskog i poljoprivredno-prehrambenog sektora“ – KORPP, je u finalnoj fazi od strane Svjeske banke. Definisan je datum odobrenja 29. oktobar 2025. godine, a početak realizacije planiran je za januar 2026. godine. Odluku o produženju projekta, u trajanju od 12 mjeseci, Svjetska banka je donijela u martu 2025. godine. Produženje od 12 mjeseci je odobreno u cilju uspješne realizacije započetih aktivnosti, a posebno završetka građevinskih radova na izgradnji objekata za smještaj regionalnih kancelarija Direktorata za plaćanja (Kuće poljoprivrede) u Beranama i Pljevljima, kao i Fitosanitarne laboratorije. Takođe je usaglašeno da se u roku trajanja projekta pripreme projekti za ribarsku luku na rtu Đeran, postrojenja za preradu nusproizvoda životinjskog porijekla i Kuće poljoprivrede u Nikšiću, koji će biti izgrađeni u okviru novog projekta. MIDAS 2 projekat će biti zatvoren 30. juna 2026. godine. Razvojni cilj Projekta je da se poboljša pružanje Vladine podrške poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju na način koji je usklađen sa EU pristupnim zahtjevima. Projekat je sastavljen od 3 razvojne komponente: 1. Jačanje programa MPŠV-a za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo; 2. Podrška ispunjenju mjerila za zatvaranje Poglavlja 12 - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika; 3. Modernizacija sektora ribarstva.
TREKUTNI STATUS	Komponenta 1: <u>Pozivi za dodjelu bespovratne podrške</u> <u>Treći javni poziv za Agroekološku IPARD – like, mjeru</u> za livade i pašnjake, objavljen je 26. maja 2025. godine (rok za podnošenje zahtjeva je 31. jul). Budžet u okviru MIDAS 2 projekta predviđen za ovu mjeru 2.1.1 Agrobudžeta iznosi 1 milion €. Predmet ovog javnog poziva je podrška poljoprivrednim proizvođačima koji posjeduju livade i pašnjake i koriste ih za proizvodnju sijena ili ispašu stoke (preživara). Minimalna površina prihvatljiva za podršku po zahtjevu je 1 ha zemljišta klasifikovanog kao pašnjaci i/ili livade. Minimalna poljoprivredna parcela koja ispunjava uslove za podršku je 0,1 hektar, minimalno opterećenje pašnjaka je 0,5 uslovnih grla/ha, a maksimalno 1 uslovno grlo/ha. Iznos podrške po ovom javnom pozivu, po hektaru (ha) prihvatljive površine iznosi 15,00 €/ha za livade, a 20,00 €/ha za pašnjake. Maksimalni iznos podrške po korisniku je 10.000,00 €. Koliki je uspjeh u sprovođenju ove mjere kroz MIDAS 2, govori i podatak da je prije početka implementacije u sistemu bilo evidentirano samo 11.756 ha korišćenog poljoprivrednog zemljišta, dok je na kraju 2024. godine u SIZEP-u bilo evidentirano 119.176 ha korišćenog poljoprivrednog zemljišta. Pored toga, zahvaljujući sprovođenju ove mjere, livade i pašnjaci su od 2024. godine uključeni u sistem direktnih plaćanja u biljnoj proizvodnji.

Treći javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava podrške za rekonstrukciju ribolovnih plovila (koče i plivarice) objavljen je 1. jula 2025. godine (rok za podnošenje zahtjeva je 17. jul). Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, u saradnji sa Svjetskom bankom pokreće najveću investiciju u rekonstrukciji ribarskih plovila TO - koča i SP - plivarica sa 80% bespovratne podrške od iznosa investicije. Ova mjera ima za cilj poboljšanje bezbjednosti, efikasnosti i konkurentnosti komercijalnog ribolova, kao i modernizaciju ribarske flote u skladu sa savremenim standardima i održivim praksama. MPŠV je prepoznalo važnost razvoja komercijalnog ribolova, a ovaj program treba da pruži konkretnu i snažnu podršku komercijalnim ribarima (za kočare i plivarice) za obnovu i poboljšanje plovila.

Ukupan budžet izdvojen za investicije u rekonstrukciju ribolovnih plovila iznosi 1 milion €. Osnova za ovaj javni poziv je analiza stanja plovila koju je sproveo konsultant – angažovan u okviru MIDAS 2 projekta, u cilju tehničke procjene ribarskih plovila (koča i plivarica).

U toku je uspostavljanje dvije regionalne kancelarije (kuće poljoprivrede) Direktorata za plaćanja (buduće Agencije za plaćanja) u Beranama i Pljevljima, dok se za još dvije regionalne kancelarije vrše pripremne aktivnosti.

Kada je u pitanju regionalna kancelarija u Beranama, ugovor za izgradnju je potpisan 25. juna. Radovi, čija je vrijednost 1,3 mil €, su započeti ubrzo po potpisivanju ugovora, kako bi se sve realizovalo u roku od 12 mjeseci, do zatvaranja MIDAS 2 projekta.

Što se tiče ugovora za izvođenje građevinskih radova za kuću poljoprivrede/regionalnu kancelariju u Pljevljima, potpisan je 16. juna i takođe, radovi su ubrzo započeti. Rok za realizaciju investicije je 12 mjeseci, odnosno do kraja implementacije MIDAS 2 projekta. Vrijednost radova iznosi 1.8 miliona EUR.

Podgorica – MPŠV je identifikovalo odgovarajuće prostorije koje treba renovirati, preurediti i opremiti za glavnu kancelariju Direktorata/Agencije, dok će postojeće kancelarije biti adaptirane za regionalnu kancelariju u Podgorici. MIDAS 2 će podržati nabavku opreme i namještaja za nove prostorije, kao i radove na adaptaciji postojećeg prostora za potrebe regionalne kancelarije. MPŠV je predložilo pristup direktnog ugovaranja kako bi se ubrzalo preseljenje i uspostavljanje regionalne i glavne kancelarije. Sa Svjetskom bankom je dogovoreno da se direktno ugovori kompanija koja je prethodno radila projekat adaptiranja trenutne prostorije Direktorata – koje su sada namijenjene da postanu regionalna kancelarija – zbog njihove upoznatosti sa zahtjevima projekta. Ugovor je potpisan 2. jula 2025. godine i očekuje se da će glavni projekat za opremanje biti završen u roku od 2 mjeseca od potpisivanja, kako bi bili raspisani tenderi za opremanje namještajem i IT opremom.

Nikšić - U okviru MIDAS 2 projekta će biti izrađena pripremna dokumentacija za neophodnu izgradnju (glavni projekat), dok će izgradnja biti realizovana u okviru novog projekta čija je priprema u toku. Tender za glavni projekat izgradnje je bio objavljen u periodu od 7. maja do 6. juna 2025. godine. Proces evaluacije je završen i očekuje se da će uskoro biti potpisan ugovor sa prvorangiranom kompanijom.

U okviru Komponente 1 se realizovalo/u toku je realizacija još značajnih aktivnosti kao što su:

- Ugovor za razvoj softvera za harmonizaciju i integraciju EU registara - aneksiran za dodatnu nadogradnju ovog softvera; U vezi realizacije aktivnosti koje su predviđene originalnim ugovorom, one su u potpunosti realizovane. Svi moduli su migrirani u produkciono okruženje i operativno prihvatanje je odobreno/potpisano od strane krajnjih korisnika;
- Kako bi se pružila podrška IPARD strukturi u dijelu kontrole cijena, MIDAS 2 je ponovo preuzela finansiranje komisije za evaluaciju zahtjeva (od juna 2024. do kraja 2025. godine, odnosno do kraja predviđenog budžeta za ovu namjenu), koja vrši procjenu cjenovnih

ponuda za poljoprivrednu mehanizaciju i opremu, prerađivačku industriju i izvođenje građevinskih radova za ukupno šest članova komisije. Očekuje se da će se po isteku podrške kroz MIDAS 2 projekat, dalja finansijska podrška pružiti u okviru IPARD Mjere 9 – Tehnička pomoć;

- Ex – post evaluacija IPARD II programa 2014 – 2020 - Kompanija je ugovorena u januaru 2025. i do sada su dostavljeni revidirani početni izvještaj i nacrt izvještaja o evaluaciji. Cilj ovog konsultantskog angažmana je sprovođenje ex-post evaluacije koja obuhvata korišćenje resursa, efektivnost i efikasnost implementacije IPARD II programa, kao i uspjeh/neuspjeh implementacije, dostignuća i rezultata IPARD II programa. Očekuje se da bude završen do avgusta 2025. godine.
- Priprema zakona o osnivanju Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ruralnom razvoju i ribarstvu – U cilju uspostavljanja i pune funkcionalnosti Agencije za plaćanja i njenog pravnog osnova, Direktor za plaćanja je pripremio projektni zadatak za tehničku podršku pripremi Zakona o osnivanju Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ruralnom razvoju i ribarstvu. Ugovor je potpisan 26. maja i trebalo bi da bude završen do 26. avgusta 2025. godine. Nacrt zakona je pripremljen i javna konsultacija je završena.
- Zamjena postojeće opreme za čuvanje podataka u Centru za slučaj katastrofa (DRC – Disaster Recovery Centar) u Bijelom Polju (sa statusom isteka roka do 2025. godine) – S obzirom na to da ovoj opremi ističe rok 2025. godine, bilo je važno pokrenuti proces zamjene ove opreme. Ugovor je potpisan 30. juna 2025. i izvođač radova ima rok od 80 dana da isporuči i instalira opremu;
- Direktor za plaćanja je pripremio projektni zadatak za implementaciju standarda informacione bezbjednosti u Direktoratu, u skladu sa preporukama eksterne revizije. Tender je bio objavljen u periodu od 27. maja do 20. juna 2025. godine. Očekuje se da ugovor bude uskoro potpisan.
- Nastavljena je podrška implementaciji IPARD programa kroz produženje angažmana Evaluacionoj komisiji za praćenje cijena do kraja 2025. godine.

Komponenta 2

U okviru Komponente 2, MIDAS 2 projektom se podržava nadogradnja IV sprata i kompletno opremanje referentne fitosanitarne laboratorije, kao i kabineta za nastavu za potrebu BTF-a, koji će takođe biti dio IV sprata. Građevinski radovi su započeti u septembru 2024. godine. Tokom izvođenja radova, uočena je potreba za dodatnim ulaganjima, kao što je sanacija štete nastale uslijed prokišnjavanja krova, na samom početku radova, zatim nabavka dodatne protivpožarne zaštite za čeličnu konstrukciju, kao i radovi na zamjeni termotehnike, tj. klima uređaja, koje je vrlo vjerovatno potrebno sve zamijeniti. Ministarstvo/Vlada su se saglasili sa predlogom (u tom smislu Vlada je usvojila Informaciju). Pripremljen je projektni zadatak za ovu aktivnost. Pored toga, ugovor je izmijenjen dodatnim radovima koji se tiču poboljšanja protivpožarne otpornosti čelične konstrukcije, dok je ugovor za nadzor izmijenjen za dodatnu uslugu izrade projekta za ugradnju novog termotehničkog sistema za BTF. Ugovaranje dodatnih radova za sanaciju štete nastale prokišnjavanjem krova, kao i drugih dodatnih radova vezanih za podzemne radove za liftove, uklanjanje krova i izgradnji nove čelične konstrukcije za spoljne jedinice za termotehniku, koje je pripremio projektant u iznosu od 50.988,24 eura je u toku. Sve navedeno uticalo je da inicijalni rok za izvođenje radova bude pomjeren sa 12 na 15 mjeseci. Očekuje se da će dodatni radovi na termotehnici za posledicu imati produženje od 3 mjeseca, s tim što to neće usporiti dinamiku radova na samoj laboratoriji.

Pokretanje procesa nabavke laboratorijske opreme i namještaja za NRPL – oba tendera su objavljena 19. februara (zatvorena 2, tj. 3. aprila); Evaluacija za oba tendera je završena, međutim, potpisivanje ugovora je odloženo zbog pomjeranja roka za završetak građevinskih radova.

BTF je izmijenio Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta (10. jun 2025. godine), kojim se obuhvataju nova radna mjesta

planirana za Nacionalnu referentnu fitosanitarnu laboratoriju, od 2026. godine.

Nabavka vozila za NRFL i UBHVFP - tender za ovu aktivnost je bio objavljen u periodu od 29. aprila do 18. juna, ali će biti ponovljen, s obzirom da nije dostavljena nijedna ponuda.

Nabavka namještaja i laboratorijske opreme za nacionalnu laboratoriju za ispitivanje sjemena – aktivnosti za podršku ovoj laboratoriji su pokrenute objavom tendera od 13. do 27. maja /odnosno od 12. do 30. maja. Procesi evaluacije su u toku.

UBHVFP će biti ojačana nabavkom nove IT opreme, s obzirom na zastarjelost opreme koju koriste i nove sisteme koji su u upotrebi. Ugovor za ovu nabavku je potpisan 4. juna.

Sistem za neškodljivo uklanjanje životinjskih nusproizvoda (ABP) – Procesi nabavke za pripremu idejnog projekta, tenderske dokumentacije, geotehničkih istraživanja, reviziju glavnog projekta, nadzora građevinskih radova, kao i izradu/procjenu uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA) je završen. Ugovaranje još uvijek čeka na konačnu potvrdu lokacije, jer Opština Nikšić još uvijek nije izdala konačne UT uslove. S obzirom na situaciju, a da je u saradnji sa Svjetskom bankom dogovoreno da izgradnja ABP postrojenja bude podržana u okviru novog projekta za poljoprivredu i ribarstvo (planiran od januara 2026. godine), dok će se kroz MIDAS 2 realizovati pripremna dokumentacija (projektovanje, procjena uticaja na životnu sredinu i društvo) i vremensko ograničenje za MIDAS 2 projekat, inicirani su razgovori i sa Glavnim gradom i preduzećem “Deponija” d.o.o. Podgorica (februar 2025), kako bi se razmotrila alternativna lokacija za izgradnju postrojenja. Potrebno je donijeti konačnu odluku po ovom pitanju izgradnje i lokacije samog postrojenja, kako bi se uspostavljanje ABP sistema blagovremeno realizovalo.

Komponenta 3

Na osnovu odobrene Studije uticaja na životnu sredinu i socijalni uticaj (ESIA) za izgradnju ribarske luke (januar 2024. godine), a u dijelu novog okvira za partnerstvo sa Crnom Gorom (CPF) za narednih 5 godina, MPŠV je podnijelo Svjetskoj banci zahtjev za podršku izgradnji ribarske luke na rtu Đeran (Ulcinj) u svom budućem programu. Ova finansijska podrška će se realizovati u okviru novog projekta za podršku poljoprivredi i ribarstvu, čija se implementacija planira od januara 2026. godine, kao nastavak aktivnosti koje su realizovane i započete u okviru MIDAS 2 projekata.

7. aprila 2025. je angažovana konsultantska kompanija za izradu glavnog projekta i tenderske dokumentacije za građevinske radove. Konsultanti su pripremili i predstavili prvi nacrt idejnog projekta luke. Neophodno je blagovremeno završiti ovaj konsultantski angažman (decembar 2025. godine) kako bi se dobila građevinska dozvola u roku od dvije godine od dobijanja odobrenja na Studiju uticaja.

Ugovor za tehničku kontrolu projektne dokumentacije nove ribarske luke na rtu Đeran - Velika plaža (Ulcinj) je potpisan 31. marta 2025. godine.

Ugovor za opremanje prvih deset mjesta iskrcaja, uređajima za mjerenje i registraciju ulova je potpisan početkom avgusta 2023. godine. Ugovor je izmijenjen trećim amandmanom, koji se odnosi na nadogradnju tehničke specifikacije za predmetne uređaje za mjerenje i registraciju ulova. Treća kontrolna misija MPŠV /Direktorata za ribarstvo realizovana je početkom juna 2025. godine. Rok za realizaciju ove aktivnosti je 31. jul 2025. godine i realizacija je značajno ugrožena zbog nepoštovanja rokova od strane izvođača. Ukoliko uređaji ne budu isporučeni u skladu sa novim planom, MPŠV će pristupiti raskidu ugovora i naplati bankarske garancije.

	<u>Model upravljanja lukom i bisnis plan za ribarsku luku</u> u Ulcinju – Ciljevi ovog zadatka su definisanje i razrada modela upravljanja ribarskom lukom, uključujući priručnik za korisnike, uspostavljanje tarifne strukture i naknada koje će se primjenjivati za korišćenje luke i njenih objekata; preporuka mehanizma za nadoknadu operativnih troškova luke od korisničkih naknada i eventualno drugih izvora koji treba da se identifikuju, itd. U tom smislu, tender je objavljen u periodu od 4. do 24. juna 2025. godine i evaluacija je u toku. Direktorat za ribarstvo planira nabavku <u>novih računara i IT opreme</u>. Tender je bio objavljen u periodu 9 – 27. maj, međutim, ponuđena cijena je bila visoka, tako da je odlučeno da Direktorat za ribarstvo revidira budžet i ponovo objavi tender za dostavljanje ponuda.
PLANIRANE AKTIVNOSTI U 2025. GODINI.	Programi za bespovratnu podršku u okviru Komponente 1: ○ Realizacija izgradnje obije kuće poljoprivrede – u Beranama i Pljevljima, prema dinamičkom planu, u cilju završetka u roku od 12 mjeseci od potpisivanja ugovora; ○ Adaptacija i opremanja kancelarija u Podgorici; ○ Realizacija ex-post evaluacije IPARD II programa; ○ Instalacija EOL serverske opreme u regionalnoj kancelariji Bijelo Polje (Disaster Recoveri Center); ○ Tenderska procedura za opremu i namještaj za kancelarije u Beranama i Pljevljima; ○ Tenderska procedura za nabavku vozila za kancelarije u Beranama i Pljevljima; ○ Ugovaranje angažmana za pripremu glavnog projekta regionalne kancelarije u Nikšiću i početak realizacije aktivnosti; ○ Dodatno ažuriranje SIZEP softvera; ○ Realizacija AE mjere za 2025. U okviru Komponente 2: ○ Konačna potvrda/odabir lokacije i ugovaranje angažmana za idejni projekat, tendersku dokumentaciju, geotehničkih istraživanja, reviziju glavnog projekta i nadzor građevinskih radova za postrojenje za preradu ABP, kao i ESIA; ○ Nastavak građevinskih radova na dogradnji 4. sprata BTF-a za NRFL, uključujući sve dodatne radove; ○ Ugovaranje i realizacija nabavki koje su toku - laboratorijske opreme, namještaja i vozila za UBHVFP, NRFL i laboratoriju za testiranje sjemena; ○ Ugovaranje, održavanje i nadogradnja VIS -a; ○ Početak realizacije konsultantskog angažmana u cilju pripreme <u>modela upravljanja i ažuriranja ABP biznis plana</u> (iz 2021. godine). U okviru Komponente 3 ○ Završetak glavnog projekta za ribarsku luku u Ulcinju do decembra 2025. godine radi dobijanja građevinske dozvole, prije isteka perioda važenja ESIA; ○ Priprema modela upravljanja lukom i biznis plana za prvu crnogorsku ribarsku luku.

OBAVEZE DRŽAVNIH ORGANA U 2025. GODINI	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je nosilac aktivnosti u okviru ovoga projekta. Projektna jedinica funkcioniše u okviru ovoga Ministarstva.
KONTAKT OSOBA	Gorica Radulović , menadžerka MIDAS 2 projekta, (e-mail: goricaboje@gmail.com , tel: 020-672-007)

NAZIV/CILJ PROJEKTA	IPA 2021 projekat „EU za podršku sektoru poljoprivrede u Crnoj Gori“
OPIS PROJEKTA	Projekat IPA 2021 – "EU za podršku poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori" odobren je u decembru 2021. godine, dok je Finansijski sporazum za IPA 2021 potpisan u decembru 2022. godine. Rok za potpisivanje ugovora za projektne aktivnosti je 15. decembar 2025. godine, dok je rok za implementaciju aktivnosti predviđenih ugovorom 15. decembar 2028. godine. Sektor poljoprivrede je kroz program IPA 2021 – projekat/akciju „Podrška EU sektoru poljoprivrede u Crnoj Gori“ podržan sa ukupno 13 miliona eura (11 miliona eura EU sredstava i 2 miliona eura nacionalnog kofinansiranja). Projekat se realizuje se kroz 3 komponente: 1) Poljoprivreda i ruralni razvoj (5,6 miliona EUR), 2) Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi (3,4 miliona EUR EU sredstava i najmanje 2 mil. EUR nacionalnih sredstava) i 3) Ribarstvo (2 miliona EUR). Komponente 1) Poljoprivreda i ruralni razvoj i 3) Ribarstvo se sprovode kroz direktni sistem upravljanja, gdje je ugovorno tijelo Delegacija Evropske unije, dok se komponenta 2) Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi sprovodi kroz indirektni sistem upravljanja i za ugovaranje i implementaciju ove komponente su zadužene odgovorne institucije Vlade Crne Gore. Cilj projekta je pružanje podrške u ispunjavanju završnih mjerila u Pregovaračkim poglavljima 11, 12 i 13 kroz unapređenje kapaciteta administracije MPŠV za implementaciju Zajedničke poljoprivredne politike, Zajedničke ribarske politike i zakonodavstva u oblasti bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarne politike, kao i poboljšanje uslova za rast poljoprivredne i ribarske proizvodnje.
TREKUTNI STATUS	U izvještajnom periodu nastavljena je implementacija: 1. Tvining projekta "Jačanje kapaciteta u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja za buduću implementaciju Zajedničke poljoprivredne politike", ukupne vrijednosti 1,9 miliona eura. Ugovor se sprovodi u direktnom upravljanju. Ugovor je potpisan krajem januara 2024. godine, planirani rok završetka ugovora je 31. jul 2026. godine (Komponenta 1); 2. Tehnička pomoć Direktoratu za ribarstvo, u iznosu od 1,5 miliona eura (ugovoreno 1,411,000.00 eura). Ugovor se sprovodi u direktnom upravljanju i otpočeo je sa realizacijom 2. septembra 2024. godine (Komponenta 3);

	3. Tehnička pomoć Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u iznosu od 0.5 miliona eura (ugovoreno 429.745,00 eur). Ugovor se sprovodi u indirektnom upravljanju i otpočeo je sa realizacijom 25. novembra 2024. godine (Komponenta 2); 4. Projektovanje i nadzor Graničnih inspeksijskih mjesta i Karantinske jedinice za bilje u iznosu od 150.000 EUR. Ugovor se sprovodi u indirektnom upravljanju i otpočeo je sa realizacijom 18. novembra 2024. godine (Komponenta 2). <u>U izvještajnom periodu raspisani su tenderi za:</u> 1. Nabavku orto-foto mapa za LPIS i Nabavka opreme za terensku kontrolu Direktoratu za plaćanja - evaluacija počela početkom maja mjeseca (Komponenta 1); 2. Unapređenje Fitosanitarnog informacionog sistema – razvoj IT fitosanitarnog sistema, prva faza evaluacija počela u junu 2025. godine (Komponenta 2); 3. Nabavku opreme za unapređenje kapaciteta laboratorija - evaluacija počela početkom jula 2025. godine (Komponenta 2); 4. Nabavku opreme za Direktorat za ribarstvo (Komponenta 3). <u>U izvještajnom periodu nastavljena je priprema tenderske dokumentacije za sljedeće procedure čije raspisivanje će biti do kraja 2025. godine:</u> 1. Nabavka vozila za Direktorat za plaćanja za terenske kontrole (Komponenta 1); 2. Uspostavljanje sistema za izvještavanje o cijenama poljoprivrednih proizvoda (Komponenta 1); 3. Nabavka opreme za razvoj Fitosanitarnog informacionog sistema (Komponenta 2).
PLANIRANE AKTIVNOSTI u 2025. GODINI.	Do decembra 2025. godine je planirano pokretanje i sprovođenje sljedećih tenderskih procedura: 1. Nabavka vozila za Direktorat za plaćanja za terenske kontrole (Komponenta 1); 2. Uspostavljanje sistema za izvještavanje o cijenama poljoprivrednih proizvoda (Komponenta 1); 3. Nabavka opreme za razvoj Fitosanitarnog informacionog sistema (Komponenta 2); 4. Izgradnja graničnog kontrolnog mjesta i karantinske jedinice za bilje (Komponenta 2).
OBAVEZE DRŽAVNIH ORGANA U 2025. GODINI	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne politike su zaduženi za implementaciju ovog projekta, kao i Ministarstvo finansija i Uprava za kapitalne projekte za Komponentu 2 (indirektno upravljanje). Uzimajući u obzir rok za ugovaranje, u narednom periodu neophodno je uložiti napore da se objave i sprovedu svi preostali tenderi. Neophodno je pratiti realizaciju započetih ugovora, sa naglaskom na ugovor za projektovanje i nadzor graničnih inspeksijskih mjesta i karantinske jedinice za bilje, kako bi se pravovremeno planirao potreban budžet za narednu godinu za izvođenje radova.
KONTAKT OSOBA	Milena Vukotić, načelnica Odjeljenja za međunarodnu saradnju i IPA projekte (e-mail: milena.vukotic@mpsv.gov.me)

NAZIV/CILJ PROJEKTA	Program integrisanog razvoja koridora rijeka Save i Drine - SDIP
OPIS PROJEKTA	Projekat „Program integrisanog razvoja koridora rijeka Save i Drine” predstavlja jednu od najvećih inicijativa u oblasti upravljanja vodama, ukupne predviđene vrijednosti od 330 miliona eura, sa akcentom na infrastrukturni razvoj i zaštitu od poplava. Program uključuje sve države u slivovima rijeka Save i Drine i ima tri komponente na regionalnom nivou. Ugovor o finansiranju je potpisan u oktobru 2020. godine između Ministarstva Finansija i Svjetske banke u vrijednosti od 15 miliona eura za dvije pod-komponente koje se tiču Crne Gore, i to 2.2. Integrisani razvoj sliva donjeg Lima i 3.2. Institucionalno jačanje upravljanja projektima. Implementator projekta je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Projekat će se implementirati kroz dvije faze i to: prva od 2020. do 2026. godine, i druga od 2026. do 2030. godine. Projektom za Crnu Goru je predviđena izgradnja multifunkcionalnih nasipa dužine 10 kilometara na rijekama Grnčar i Lim u opštinama Gusinje, Plav, Bijelo Polje i Berane, čime će se stvoriti preduslovi za razvoj drugih djelatnosti i završetak implementacije drugih kapitalnih projekata. Projekat dodatno predviđa izgradnju sistema navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta u opštinama u slivu Drine, kao i poboljšanju vodosnabdijevanja. Direktni korisnici projekta su opštine (Gusinje, Plav, Bijelo Polje i Berane), a kao institucionalni korisnik prepoznata je nadležna institucija za upravljanje vodnim resursima u Crnoj Gori - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Uprava za vode.
TRENUTNI STATUS	Projekat je u periodu od 01. januara do 30. juna 2025. godine obuhvatio sljedeće aktivnosti: • U periodu od januara do kraja juna 2025. godine radovi se na lokacijama u Beranama i Bijelom Polju izvode planiranom dinamikom; Na kraju juna realizovano je 75% radova u Beranama i 70% radova u Bijelom Polju; • Angažovan je asistent na projektu, a Junior Social assistant je napustila projekat; • Privodi se kraju izrada projekta za šahte i kanalizacione ispuste u Bijelom Polju; • U Beranama je lociran objekat tvrde gradnje u zoni izvođenja radova. Postupak raseljavanja nije završen do 30. juna 2025. godine; • Zaključno sa 30.06.2025.godine, ukupno je isplaćeno 6,124,344.46 EUR tj. 40,83% od ukupne sume predviđene za SDIP projekat.
PLANIRANE AKTIVNOSTI u 2025. GODINI.	Planirane aktivnosti: • Nastavak radova na regulaciji Lima u Bijelom Polju i Beranama prema planiranoj dinamici; • Priprema finalnog spiska predloženih projekata za II fazu; • Donošenje odluke o kompletiranju projekata predloženih za II fazu; • Završiti postupak raseljavanja u Beranama; • Uključivanje projekta rasvjete u Beranama; • Remodeliranje ulaznog toka rijeke Lim u Beranama u dijelu korita gdje su izgrađene obaloutvrde; • Podrška Opštini Berane tokom pripremnih aktivnosti za realizaciju nizvodnog dijela projekta; • Ažuriranje E&S dokumentacije.

OBAVEZE DRŽAVNIH ORGANA U 2025. GODINI	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Projektna implementaciona jedinica su zaduženi za implementaciju ovog projekta. Ministarstvo ima obavezu odabira izvođača radova i konsultanta za nadzor nad radovima. U saradnji sa Jedinicom za tehničku podršku pri Ministarstvu finansija, MPŠV će izvršiti odabir i ostalih potrebnih konsultanata.
KONTAKT OSOBA	Željko Furtula , generalni direktor Direktorata za vodoprivredu (e-mail: zeljko.furtula@mpsv.gov.me , tel: 020-482-108)

NAZIV/CILJ PROJEKTA	Adaptacija na klimatske promjene i povećanje otpornosti u crnogorskim planinskim područjima („Gora“) - IFAD/AF
OPIS PROJEKTA	Finansijski sporazum između Crne Gore, koju predstavlja Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Međunarodnog fonda za razvoj poljoprivrede (IFAD) potpisan je 12. marta 2024. godine u cilju realizacije projekta „Adaptacija na klimatske promjene i povećanje otpornosti u crnogorskim planinskim područjima - GORA“. Ovim sporazumom Crna Gora je dobila finansiranje od strane Adaptacionog fonda (AF) u iznosu od 10 miliona USD granta. To je drugi projekat koji Crna Gora realizuje u saradnji sa Međunarodnim fondom za razvoj poljoprivrede (IFAD) sa predviđenim datumom završetka aktivnosti 31. decembra 2029. godine i zatvaranjem finansiranja 30. juna 2030. godine. Glavni cilj „GORA“ projekta je unapređenje uslova života u ruralnim područjima i unapređenje poljoprivredne proizvodnje, sa posebnim akcentom na podršku domaćinstvima u seoskim planinskim područjima u sjevernom dijelu Crne Gore. Projekat takođe ima za cilj da podrži održivi razvoj planinskih područja kroz jačanje lokalnih kapaciteta, zaštitu ekosistema i integraciju rješenja za adaptaciju u relevantne politike. Gora će se sprovoditi u 14 opština koje se nalaze u sjevernom dijelu Crne Gore: 13 opština sjevernog regiona: Plužine, Šavnik, Žabljak, Pljevlja, Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane, Petnjica, Rožaje, Andrijevica, Plav, Gusinje i opština Nikšić u Centralnom regionu. Projekat će se sprovoditi kroz tri komponente: <u>Komponenta 1.</u> Održivi uslovi života u planinskim područjima (formiranje i jačanje klastera različitih aktera uključenih u proizvodnju odabranih proizvoda, unapređenje kapaciteta za prilagođavanje poljoprivrednih sistema i razvoj lokalnih preduzeća i obezbjeđivanje finansijske pomoći za aktivnosti prilagođavanja); <u>Komponenta 2.</u> Integrisano upravljanje pejzažima (izrada inkluzivnih lokalnih strategija za prilagođavanje klimatskim promjenama, implementacija mjera za zaštitu ekosistema, obnovu ili izgradnju zajedničke ruralne infrastrukture za potrebe adaptacije, uključivanje rješenja za adaptaciju u politike i strategije u planinskim područjima); <u>Komponenta 3.</u> Uvođenje strategija adaptacije u planinskim područjima (integracija mehanizama i strategija za prilagođavanje klimatskim promjenama u planinskim područjima na lokalnom i nacionalnom nivou).

TREKUTNI STATUS

Aktivnosti sprovedene u periodu od januara do juna 2025. godine:

Kompletirana Jedinica za implementaciju projektom (PCU) angažovanjem teritorijalnih specijalista (4 pozicije) koji će teritorijalno pokrivati 12 sjevernih opština, specijaliste za životnu sredinu i klimatske promjene i inženjera ruralne infrastrukture delegiranih od strane Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera i pravnog službenika na projektu delegiranog od strane MPŠV.

Mobilizacija aktivnosti klastera – PCU je obišla svih 14 opština na sjeveru Crne Gore koje su obuhvaćene projektom: Nikšić, Plužine, Šavnik, Žabljak, Berane, Bijelo Polje, Petnjica, Rožaje, Kolašin, Mojkovac, Pljevlja, Plav, Gusinje i Andrijevica. Uspostavljena komunikacija sa predsjednicima opština i relevantnim opštinskim službama.

Mapiranje lanaca vrijednosti - Objavljeni su javni pozivi za iskazivanje interesovanja za nacionalne konsultante za sprovođenje procesa mapiranja i počeo proces angažovanja konsultanata shodno IFAD procedurama javnih nabavki. Kako bi se analiziralo stanje na terenu, sprovedeno je predmapiranje oblasti poljoprivredne proizvodnje i lokacija, na osnovu podataka koje posjeduje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Ovo je obuhvatalo analizu poljoprivrednih proizvođača u unaprijed identifikovanim oblastima (npr. stočarstvo, bobičasto voće, kontinentalno voće, povrće, konzumni krompir, žitarice, pčelarstvo, agro-eko-turizam) i identifikovanje broja potencijalnih korisnika primarne ciljne grupe na osnovu predloženih kriterijuma (npr. broj grla stoke, površine pod zasadima). Kroz detaljnu analizu koristeći Google Earth Pro, ključni lanci vrijednosti su identifikovani kao oni sa najvećim razvojnim potencijalom. Ovo predmapiranje će poslužiti kao osnova aktivnosti poput SHARP+ i pružiti fokusiran pravac budućim stručnjacima za mapiranje.

Projekat „GORA“ posvećen je implementaciji rodno-transformativnog pristupa, prepoznajući ključnu ulogu rodne ravnopravnosti i socijalne inkluzije u ostvarivanju održivog razvoja. U tom pravcu, u periodu od januara do juna 2025. godine, završene su aktivnosti:

- Izrađeni ključni dokumenti: Strategija o rodnoj i socijalnoj inkluziji GORA projekta i Akcioni plan o rodnoj i socijalnoj inkluziji „GORA“ projekta;
- Odrađena obuka o SECAP-u (socijalni, ekološki i klimatski standardi) - Izgradnja kapaciteta za primjenu SECAP procedura obezbijedena, osiguravajući usklađenost sa najvišim standardima;
- Uključivanje projekta „GORA“ u lokalne akcione planove za mlade (LAPM) - Aktivno se radi na uključivanju mladih i žena iz ruralnih područja u lokalni razvoj, što je već integrisano u LAPM za opštine Nikšić, Žabljak i Petnjica;
- Uspostavljen Mehanizam za rješavanje žalbi - Omogućen je pravedan i transparentan proces za rješavanje komentara i žalbi, čime se osigurava otvorenost i odgovornost;
- Terenske posjete i saradnja sa opštinama - Uspostavljena je čvrsta saradnja sa opštinama kroz identifikaciju i imenovanje kontakt osoba za rodnu ravnopravnost, a pokrenute su i inicijative za uključivanje projekta „GORA“ u Lokalne akcione planove za ruralni razvoj (LAPRR).

**PLANIRANE AKTIVNOSTI U
2025. GODINI**

Javni poziv za finansijsku podršku poljoprivrednim proizvođačima (grantovi za lance vrijednosti) – U okviru komponente 1, pod-komponente 1.3. Javni poziv sa sistemom sufinansiranja za individualne investicije poljoprivrednim proizvođačima će biti raspisan u oblasti stočarstva.

- Opcija 1.1. Investicije čiji je cilj povećanje primarne proizvodnje, sredstva podsticaja namijenjena su početnicima i manjim poljoprivrednim proizvođačima;
- Opcija 1.2. Investicije za obradu, preradu, distribuciju i plasman sredstva podsticaja namijenjena su ekonomski razvijenijim i komercijalno orijentisanim poljoprivrednim proizvođačima i pravnim licima, čije investicije imaju za posljedicu stvaranje mogućnosti za uvezivanje svih učesnika lanca vrijednosti, a posebno manje razvijenih poljoprivrednih proizvođača, o čemu će se posebno voditi računa prilikom odlučivanja o dodjeli sredstava podsticaja.

Mjera podrške će biti definisana Javnim pozivima, kojim će se bliže definisati kriterijumi i uslovi za podršku, a uskladu sa Operativnim priručnikom.

Sprovođenje SHARP+ analize (Self-evaluation and Holistic Assessment of climate Resilience of Farmers and Pastoralists) - U okviru potkomponente 2.1 - Lokalne strategije prilagođavanja klimi, u saradnji sa Organizacijom za hranu i poljoprivredu (FAO) u cilju podrške prilagođavanja klimatskim promjenama i povećanja otpornosti malih poljoprivrednih proizvođača i stočara u planinskim područjima.

Saradnja sa Univerzitetom Crne Gore - Uspostavljanje Memoranduma o razumijevanju (MoU) sa Biotehničkim fakultetom u Podgorici (BTF), kao članicom Univerziteta Crne Gore, sa najdužom istraživačkom tradicijom, kako bi se osiguralo kontinuirano uključivanje istraživačkih partnera i osiguralo nacionalno vlasništvo nad inovativnim pristupima i aktivnostima podržanih projektom, kao i dokumentovanje projektnih aktivnosti i praćenje rezultata.

Regionalne radionice planirane su u cilju uspješne implementacije projekta, na kojima će se predstaviti detalji projekta, uključujući planirane aktivnosti i modalitete realizacije. Na radionicama će učestvovati predstavnici opština, terenski službenici i drugi ključni partneri.

U cilju implementacije rodno – socijalne inkuzije u svim projektnim aspektima, u periodu od jula do decembra 2025. planiraju se sledeće aktivnosti:

- **Trening o socijalnoj inkluziji za PCU i stručno osoblje** - Obuka za Jedinicu za koordinaciju projekta (PCU) i stručno osoblje angažovano na „Gora“ projektu, s ciljem jačanja njihovih kapaciteta za razumijevanje i primjenu principa socijalne inkluzije. Kroz interaktivne sesije, učesnici će steći znanja i vještine neophodne za identifikaciju i adresiranje potreba ranjivih grupa, te za osiguravanje da su sve projektne aktivnosti dizajnirane i implementirane na način koji promovise jednak pristup i participaciju za sve.
- Precizirati kriterijume prihvatljivosti u skladu sa Strategijom ciljanja, kako bi se mogli podijeliti sa članovima PCU tima i predstavnicima opština;
- Sprovesti rodnu analizu s ciljem davanja prioriteta lancima vrijednosti u kojima je veće učešće žena i mladih;
- Osigurati vidljivost Mehanizma za rješavanje žalbi.

OBAVEZE DRŽAVNIH ORGANA U 2025. GODINI	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, kao predstavnik Vlade Crne Gore, primalac je granta od strane Adaptacionog fonda za projekat „GORA“, dok je projekat vezan za Direktorat za ruralni razvoj Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, koji ima ulogu izvršne agencije. IFAD (Međunarodna organizacija za razvoj poljoprivrede) implementaciona je jedinica i sve javne nabavke na „GORA“ projektu prate IFAD-ova procedure. Sveukupni nadzor, političko usmjeravanje i odgovornost za sprovođenje projekta „GORA“ povjereni su posebno formiranom Upravnom odboru projekta (UOP). Odbor će uspostaviti i njime predsjedavati MPŠV, a u njegov sastav ulaze i predstavnici drugih partnerskih institucija. Za svakodnevno upravljanje i operativnu implementaciju projekta zadužena je Jedinica za koordinaciju projekta (PCU).
KONTAKT OSOBA	mr Anita Martić , Koordinatorica GORA projekta (e-mail: marticanita01@gmail.com)